

[Udenrigsministeren.]

endnu, videnskabsmændene synes ikke enige. Eventuelt kan man tænke sig en aftale om forbud uden international kontrol mod forsøg over en vis sprængningseffekt.

I modsætning til forannævnte foranstaltninger, der udelukkende tager sigte på forhindring af politisk spredning, skal oprettelsen af kernevåbenfri zoner fortrinsvis tjene til begrænsning af den geografiske spredning. Østblokken ønsker i første række en zone etableret i Centraleuropa. Det vestlige standpunkt er, at en kernevåbenfri zone i dette område vil forrykke magtbalancen til fordel for øst.

På vestligt hold anlægges følgende principielle synspunkter på atomvåbenfri zoner: 1) at ingen stat eller gruppe af stater må opnå militære fordele ved oprettelse af en kernevåbenfri zone, 2) at der til enhver kernevåbenfri zone bør knyttes fyldestgørende bestemmelser om verifikation til sikring mod overtrædelse, 3) at beslutningen om oprettelse af en kernevåbenfri zone må være acceptabel for alle staterne i det pågældende område, og 4) at enhver zone må bedømmes konkret i relation til dens eventuelle indflydelse på kernevåbenbalancen.

De nordiske lande danner de facto en kernevåbenfri zone. Som bekendt fremsatte Finlands præsident i 1963 den tanke, at de nordiske lande skulle afgive gensidige erklæringer om bevarelse af denne tilstand — den såkaldte Kekkonenplan. Det er fortsat regeringens opfattelse, at en overenskomst om Norden som permanent atomfrit område kun kan tænkes som led i en almindelig europæisk sikkerhedsordning.

Vender vi os dernæst til andre begrænsede foranstaltninger, bør det fremhæves, at Centraleuropas politiske og militære betydning — problemerne omkring det delte Tyskland og den geografiske grænse mellem øst og vest — har givet anledning til flere forslag om begrænsede nedrustningsforanstaltninger med særligt sigte på dette område.

De ældre sovjetiske forslag om militær udtynding i Øst- og Vesttyskland og om en ikke-angrebspagt mellem NATO- og Warszawa-pagtlønderne har ikke været særskilt drøftet i den senere tid. Fra vestlig side vil man kun overveje disse skridt i forbindelse

med en tilfredsstillende løsning på de generelle europæiske sikkerhedsproblemer.

Den af den polske regering fremsatte såkaldte Gomulka-plan om frysning under international kontrol af atomsprængladningerne i Øst- og Vesttyskland, Polen og Czekoslovakiet har været genstand for bilaterale meningsudvekslinger mellem Polen og flere vestlige lande, men er ikke blevet drøftet i Genève. Den almindelige vestlige reaktion har været, at planens gennemførelse ville være til militær fordel for øst, og at kontrolproblemet ville være vanskeligt at løse tilfredsstillende.

Vestmagterne har i 1964 fremlagt et arbejdsgrundlag for drøftelser om oprettelse af et system af militære observationsposter til sikring mod større overraskelsesangreb. Sovjet gør et sådant system betinget af samtidig militær udtynding — såvel konventionel som atomar — i Øst- og Vesttyskland. Uden sammenhæng med sådanne egentlige nedrustningsskridt ville et kontrolpostsystem efter sovjetisk opfattelse være et militært efterretningssystem.

Genèvekonferencen har derimod behandlet en række forslag, der særlig sigter på at stabilisere den nuværende strategiske balance eller bringe den ned på et lavere niveau.

USA er gået ind for frysning under international kontrol af de strategiske fremførselsmidler for kernevåben, d. v. s. langtrækkende raketter og bombefly, samt eventuelle antiraketvåben. Hensigten er at forhindre en udvidelse af rustningskapløbet på et nøgleområde og skabe et grundlag for at begynde den egentlige nedrustning. Sovjet har afvist tanken, fordi den indebærer bevarelse af USAs overlegenhed på det strategiske område, ikke medfører egentlig nedrustning og lægger landet åbent for militær efterretningsvirksomhed.

USA har dernæst foreslået produktionsstop under international kontrol for spalteagtigt materiale til militær brug. En aftale herom ville begrænse mængden af spalteagtigt materiale, der kunne anvendes til sprængladninger i kernevåben, til de allerede fremstillede mængder. Stoppet kan enten gennemføres ved fuldstændig lukning på én gang af alle produktionskilder eller ved samtidig lukning af enkelte produktionsanlæg i USA og Sovjet, indtil alle militære anlæg har indstillet produktionen. Kontrollen med